

Горан Капор

Универзитет у Источном Сарајеву

Библиотека Пољопривредног факултета

kaporg@gmail.com

УДК 027.54(497.6PC):027.1(048.83)

DOI 10.7251/BSCSR2109121K

COBISS.RS-ID 135593729

ЛЕГАТИ У БИБЛИОТЕКАМА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

У издању Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске у Бањој Луци 2021. године, објављен је тематски зборник *Лична библиотека као портрет човјека и времена* под уредништвом Вање Шмуље. Овај зборник је објављен поводом стогодишњице од рођења Душана Ј. Ђоновића, најзначајнијег легатора Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске. Обиљежавање јубилеја је првобитно било планирано и припремљено као научни скуп који је требао бити одржан у мају, 2020. године. Како усљед пандемије скуп није могао бити одржан, одлучено је да се радови објаве у тематском зборнику и на тај начин обиљежи овај, за Библиотеку, веома значајан догађај.

Обрада и сређивање сваке личне библиотеке представља велики изазов при чему се на специфичан начин упознаје сфера легаторовог интересовања, стваралаштва и доприноса. У тематском зборнику, *Лична библиотека као портрет човјека и времена*, аутори су кроз своје радове представили културне, научне, историјске, умјетничке али и завичајне вриједности библиотека о којима су писали. Зборник садржи 354 нумерисане стране и двадесет један рад.

Зборник отвара рад „Легат у библиотекарству и законодавству Републике Српске“, уредика Вање Шмуље, који нас упознаје са легатом као појмом, као и са правном регулативом везаном за посједовање легата. Ауторка указује на

проблематику неусклађености термина у теорији и пракси библиотекарства и на инсистирање на формално-правним, а не суштинским исходима легата, те потребом за ревидирањем постојећих дефиниција. Имајући у виду да насљеђивање има више облика, установљено је да Закон о насљеђивању Републике Српске не предвиђа писмени тестамент као једини и искључиви начин успостављања легата, на чему се до сада у литератури инсистирало. На крају су објашњене разлике између термина библиотека цјелина и легата које се у теорији често користе као синоними.

У раду истог аутора под насловом „Трагом екслибриса кроз легат Душана Ј. Ђоновића“, Вања Шмуља се бави екслибрисима, у најужем значењу тог термина, а затим се осврће на оне који се налазе на књигама из Легата Душана Ј. Ђоновића у Народној и универзитетској библиотеци Републике Српске. Екслибриси су књижни листићи у виду калиграфских етикета који уз име и презиме власника садрже и одређене илустрације. Те илустрације, најчешће на симболичан или алегоричан начин, приказују склоност и карактер власника и имају мању или већу умјетничку вриједност.

Аутори Маја Дејановић, Вања Видовић Јањанин и Сњежана Миљковић у тексту под насловом „Легат породице Чублриловић“, приказују легат који садржи 933 инвентарне јединице. Поклоњене књиге датирају у опсегу од 1880. до 2018. мада неке немају годину издања. Најстарије датирано издање је из 1880. године.

Слиједи рад „Легати Ђорђа Пејановића, Риста Трифковића и Мирка Шаровића“, у којем Миљана Маџан презентује посебне збирке Матичне библиотеке Источно Сарајево у оквиру којих се налазе Легат Ђорђа Пејановића (1878-1962), библиотекара културног и научног радника, Легат књижевника Риста Трифковића (1924-1993) и Легат у настајању Мирка Шаровића (1956), политичара и бившег предсједника Републике Српске.

Легати често налазе своје мјесто и у факултетским библиотекама. То су најчешће легати универзитетских

професора који су радили у овим високошколским установама. У раду под насловим „Легати у Библиотеци Филозофског факултета Универзитета у Источном Сарајеву“, аутори Бојана Ласица и Јасна Лазаревић Гавриловић, представиле су четири легата који се налазе у Библиотеци Филозофског факултета чији су завјештаваоци: проф. др Ксенија Милошевић (1933-2011), проф. др Милица Иванишевић (1935-2005), проф. др Милан Шипка (1931-2011) и проф. др Џорџ Мано. Ова драгоцјена заоставштина нуди богато културноисторијско благо и од великог је значаја за ширу друштвену заједницу. Богат је извор података и за научноистраживачки рад.

Иван Мимић у тексту „Светислав Мандић-трагач блага старе српске словености“, говори о Легату Светислава Мандића (1921-2003), пјесника и конзерватора, чија се заоставштина заснива на православној и духовној традицији. Лична библиотека садржи нешто више од 2000 књига и налази се на Духовној академији „Свети Василије Острошки“ у Фочи. Збирка садржи значајан број монографских публикација на страним језицима, као и серијских публикација међу којима се истичу часописи за средњовјековну умјетност *Зограф*.

Рад под насловом „Рукопис као специфичност легата професора Михаила Николића у Народној библиотеци у Власиници“, аутора Драгана Јурошевића, упознаје нас са Легатом професора Михаила Николића (1937-2003) који броји 2530 библиографских јединица. Аутор указује на изузетну вриједност рукописа као саставног дијела овог легата. Рукописи обухватају истраживања о досељавању 51 фамилије на ширем подручју Власенице.

Сњежана Галинац у раду „Значај и љепота посједовања легата на примјеру Легата Властимира Перичића у посједу Библиотеке Музичке академије Универзитета у Источном Сарајеву“, говори о значају посједовања легата у библиотекама и очувању културног наслеђа које легат сам по себи носи. Легат Властимира Перичића је од велике важности како за студенте тако и за професоре Музичке академије у Источном Сарајеву.

У тексту „Легат Мирослава Кунарца“, аутора Биљане Ћелић, наилазимо на кратак приказ личне библиотеке др Мирослава Кунарца која се као легат налази у Народној библиотеци Мркоњић Град. Збирка Мирослава Кунарца садржи велики број часописа, фотографија, личних докумената, разгледница као и преко 837 књига већином из области друштвених и хуманистичких наука.

Данијела Балабан, у раду „Легат Бошка Шиљеговића“, промовише вриједну збирку која се налази у одјељењу завичајне збирке ЈУ Народне Библиотеке у Козарској Дубици. Збирка броји 2372 монографске публикације, 2390 серијских публикација, умјетничких слика и графике, албуме поштанских марки, Плакету АВНОЈ-а као и 213 фотографија. Поводим 50 година од оснивања библиотеке, 2014. године је у библиотеци организована изложба и промовисање овог легата.

Аутори Ана Терзић и Ивана Спасојевић у раду „Легат Војислава Топаловића“, представљају библиотеку професора, вјерског, културног и спортског радника Војислава Топаловића. Библиотека се налази у Народној библиотеци „Михајло Илић“ Рудо. Легат се састоји од 441 публикације и свједочи о животу, раду власника и његовим трајним преокупацијама.

У тексту под насловом „Легат Слободана Драгаша у Народној и универзитетској библиотеци Републике Српске“, ауторка Оријана Вуковић представља легат Слободана Драгаша (1957-2006), првог бањалучког академског вајара. Збирка остављена Библиотеци броји 320 наслова из области умјетности, религије и еротике.

О важности дигитализације библиотечке грађе, па и самог легата, говори Александар Грандић у тексту под насловом „Дигитализација легата САНУ као окосница демократизације знања. Легат без легата - баријере у Републици Српској“, разматра улогу и значај легата САНУ из перспективе корисника, указујући на важност дигитализације ових веома важних збирки у контексту доступности информација.

У овом зборнику имамо неколико текстова у којима су представљене библиотеке цјелине. Један од примјера је и рад аутора Слободанке Јованић и Александре Вучановић, под насловом „Библиотека цјелине Бранкице Чоја у Библиотеци Филолошког факултета Универзитета у Бањој Луци“. У библиотеци Филолошког факултета у Бањој Луци налази се пет библиотечких цјелина, а једна од најтраженијих је свакако фонд Бранкице Чигоја.

Ивана Мачар, Миљана Пецикоза и Драгана Вуковић у раду „Библиотека цјелина Бранка Бранислављевића“, презентују личну библиотеку вишеградског трговца Бранка Бранисављевића, коју је његова супруга поклонила библиотеци у Вишеграду. Грађу чине монографске публикације из различитих области знања као и књиге, рјечници и приручници на неколико страних језика.

Са личном библиотеком Веселина Маслеше упознајемо се кроз текст „Лична библиорека Веселина Маслеше у функцији Музеја Републике Српске“, аутора Наташе Џајић. Ова драгоцјена збирка чува се у Музеју Републике Српске и садржи 357 библиографских јединица из области економије, социологије политике и права. У њој се налази и мањи број серијских публикација, углавном из области економије. Најстарија публикација датира из 1866. године.

У раду „Лична библиотека Марије Ђорђевић“, аутор Валетина Живић говори о библиотеци Марије Ђорђевић (1902-1982) која се чува у Народној Библиотеци „Филип Вишњић“ Бијељина. Значајан дио библиотеке чине дјела писаца која је Марија Ђорђевић преводила. Аутор указује на везу између биографије власника и садржаја саме збирке. Велики дио тих књига је са потписом и посветом самих аутора.

У тексту „Библиотека Данијела Конзанија“, Драган Мићић представља библиотеку која садржи 408 каталожско-библиографских јединица публикованих између 1879. и 1934. године. Добојској библиотеци припада 376 а Конзанијевој унуци 32 јединице. Библиотека има статус покретног културног добра у категорији осталих културних добара.

Рад аутора Споменке Кузмановић, „Заоставштина Ђорђа Костића у Народној и универзитетској библиотеци Републике Српске“, бави се биографијом политичког емигранта и његовом заоставштином која се чува у Народној и универзитетској библиотеци Републике Српске. Научни потенцијал ове грађе најзначајнији је са аспекта проучавања историје Другог свјетског рата на овим просторима.

Кроз текст под насловим „Вриједне личне поклон-библиотеке у Матичној библиотеци Источно Сарајев“, Ивана Куљанин нас упознаје са историјом настанка библиотеке, њеним значајем, као и са обимом и структуром фонда које се налази у њој. Библиотека је основана 1996. спајањем библиотеке „Марко Марковић“ са Грбавице и РУ „Ђуро Ђаковић“. Министарство просвјете и културе библиотеци је додијелило функцију матичности на територији сарајевско-романијске регије. Данашњи фонд броји више од 118.000 књига, а највећу захвалност за овако велики број библиотека дугује дародавцима. У њој се налазе личне библиотеке истакнутих писаца, пјесника, просвјетних радника, доктора и једног архитекте.

Радославка Сударушић даје зборнику посебну ноту текстом „Српска штампана књига у збирци раритета Националне и универзитетске библиотека Босне и Херцеговине“, говорећи о књигама српских аутора из Босне и Херцеговине штампаних у 19. и почетком 20. вијека. Збирка се налазе у Фонду Старе и ријетке књиге и рукописа Националне и универзитетске библиотеке Босне и Херцеговине у Сарајеву. Поред кратког осврта на историју штампарства у овим крајевима, аутор посебну пажњу посвећује библиотечким раритетима (Сава Косановић, *Главнија пророчанства о Господу нашем Ијесу Христи*, Сарајево, 1880; Милан М. Трифуновић *Мртве душе*, Сарајево, 1907).

Сва културна добра, а нарочито књиге, значајан су дио културе и интелектуалног стваралаштва једног народа. Проучавањем стваралаштва наших претходника, градимо нашу будућност, а богато културноисторијско наслеђе чувамо од

заборава. Из те побуде настао је тематски зборник радова са симболичним насловом „*Лична Библиотека као портрет човјека и времена*“ који ће короз ове радове засигурно стајати као путоказ у будућем времену. Циљ овог зборника је да се кроз легате које посједују библиотеке Републике Српске, широј читалачкој и научној популацији представи сво културноисторијско и научно благом које се у њима чува.